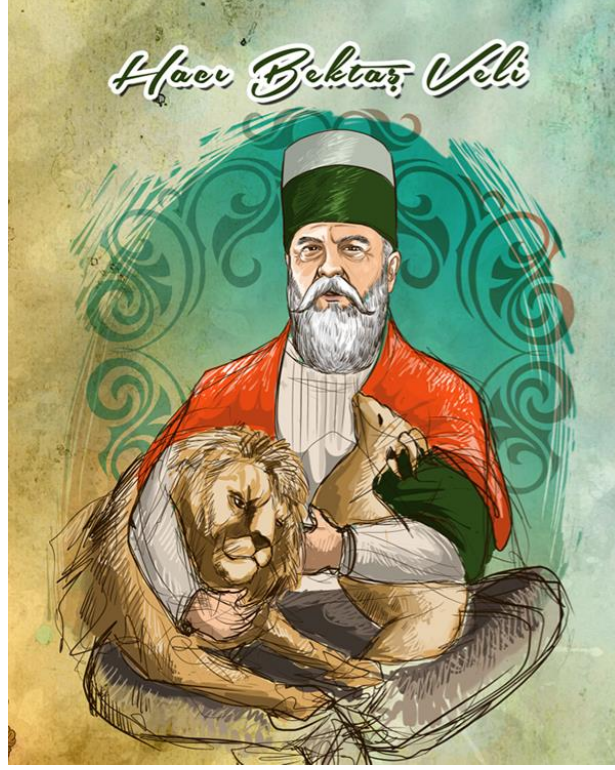

Hacı Bektaş Veli ve Felsefesi

**Sevgi varken nefret niye, Barış varken savaş niye,
Kardeşlik varken didişmek niye, Dostluk varken dövüşmek niye,
Hoşgörü varken bağnazlık niye, Özgürlük varken tutsaklık niye,
Adalet varken, haksızlık niye**

Hacı Bektaş Veli

Hacı Bektaş-ı Veli'nin kurucusu olduğu Bektaşî İslam inancı, Anadolu, Balkanlar, Orta Doğu, Asya, Avrupa, Amerika, Avustralya, Kuzey Afrika'ya kadar barış, hoşgörü ve sevgi anlayışı ile yayılmıştır. Toplumsal barışa ait düşüncelerinin derinliğini gösteren; Kitabü'l-Feva'id, Fatiha süresi tefsiri, Şathiyye, Hacı Bektaş'ın nasihatleri, Besmele şerhi, Hadis-i Erbain'in Şerhi, Makalat-ı Gaybiyye, Kelimat-ı Ayniyye, Makalat adlı eserleri pek çok dile çevrilmiştir.

Unesco, Hacı Bektaş Veli'nin eserlerindeki nasihat ve öğretilerinin tüm Dünya insanlarına hitap ettiği düşüncesi ile, 9-23 ekim 2019 tarihinde yapılan genel kurulunda "Hacı Bektaş-ı Veli'nin vefatının 750.yıl dönümü senesini" 2021 yılında anma ve kutlama yılı olarak ilan edilmesine oy birliği ile karara bağlamıştır. İnsanlığın ortak kültür ve fikir adamı olarak kabul etmiştir.

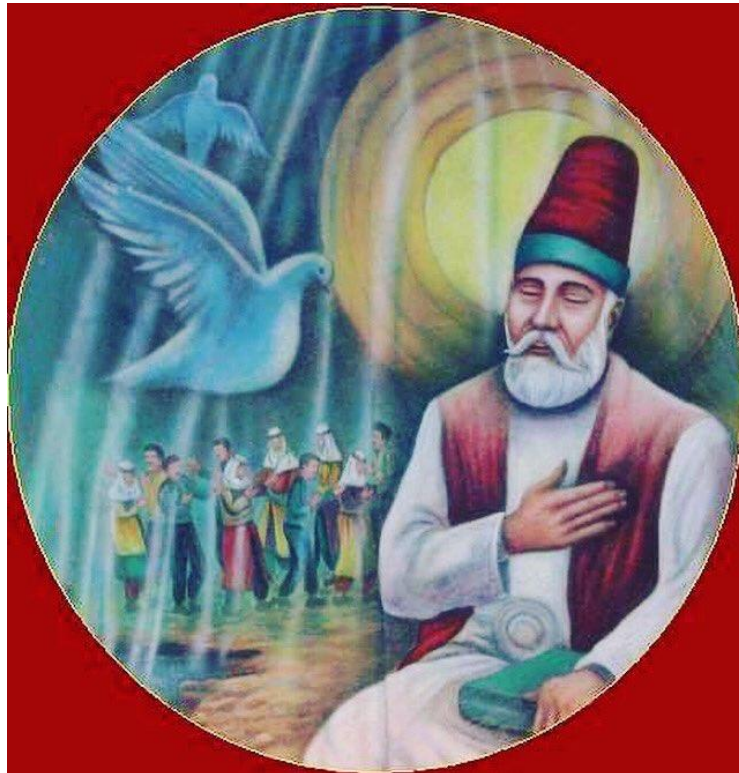
Yunus Emer, Ahi Evran, Hacı Bektaş veli, Mevlana Dünya insanları için örnek kişilerdir. Bu özel insanları Unesco tüm dünyaya tanıtmak istiyor.

Unesco, Birleşmiş Milletler tarafından kurulan milletlerarası eğitim, bilim, kültür kurumudur. 2. dünya savaşından sonra, insanlığın yaşayabileceği acıları, felaketleri azaltmak, Evrensel Değerlere dikkat çekip, insanlık için ortak değerleri ortaya çıkararak, Dünya barışına katkı sağlamak amacıyla çalışmaktadır. 1945 yılında kurulmuş, 195 üyesi vardır. İnsanlar arasında dil, din, ırk ve cinsiyet farkı gözetmeden, insan hak ve özgürlüklerine saygıyı temel ilke olarak benimsemiştir. En önemli görevlerinden bir de, üye ülkelerde bulunan tarihi eserleri, yapıları dünya mirası kabul ederek koruma altına almaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı makamı, Hacı Bektaş Veli'nin, insanları saygı ve hoşgörü çerçevesinde bir arada kardeşçe yaşamaya çağırdığını belirterek, "Hacı Bektaş Veli'nin hem ülkemiz hem de dünya için ne denli büyük bir değer olduğunun güçlü bir biçimde vurgulanması, kıymetli düşüncelerinin gelecek nesiller tarafından anlaşılıp benimsenmesi amacıyla yayınladığı genelgede, 2021 yılı boyunca yurt genelinde ve yurt dışında Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinasyonunda etkinlikler düzenlenmesini istemiştir.

Günümüzden 750 sene önce söylenmiş, Sevginin, alçakgönüllülüğün, hoşgörünün, iyiliğin, cömertliğin, mertliğin, barışın, kardeşliğin, aydınlanmanın sembolü olan sözleriyle ve bu toprakların Müslüman olmasında, Türklerin Anadolu'yu yurt edinmesinde büyük hizmetleri olan Pir Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin fikirleri bizlere ışık tuttuğu gibi, bundan böyle Dünya Milletlerine de ışık tutacaktır.

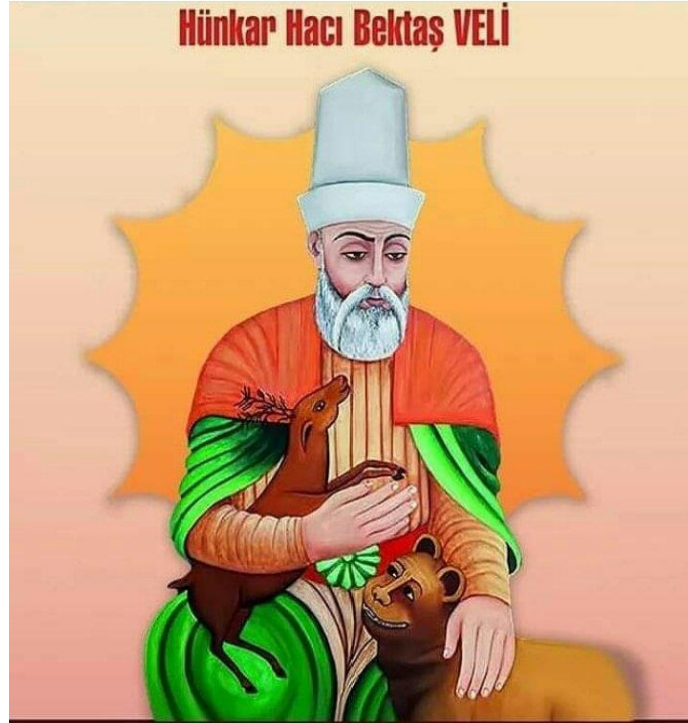
Hacı Bektaş Veli Anadolu'ya sembolik olarak güvercin donunda gelmiş, kucağına aslan ve ceylanı birlikte almıştır. Güvercin barışı, aslan gücü, ceylan mazlumu ifade etmektedir. Verilen mesaj barış içinde adaletle güçlü ve zayıfı bir arada tutarız. Güçlüğe zayıfı ezdirmeyiz mesajını vermiştir. Bunu inanç olarak insanlara yaşatmıştır. Dünya insanlarını birleştiren, evrensel bir kardeşlik düşüncesini taşımaktadır. Adaletli olmak, ahlaklı olmak, insanı sevmek, bir arada yaşama kültürünü geliştirmektir. Bu düşünceler ile Anadolu'da yüksek bir medeniyet doğmuştur.

Hacı Bektaşî Veli kimdir, Gerçek ismi, Seyyid Muhammed bin İbrahim Ata'dır. Horasan'nın Nişabur şehrinde doğmuştur. Doğum ve ölüm tarihleri kaynaklara göre değişiklik göstermektedir. Bazı kaynaklarda doğumu 1248 yılındadır. Anadolu'ya gelişi 1270–1280 yılları arasında, ölümü ise 1337; bazı kaynaklarda ise doğumu 1209, ölümü 1271 olarak geçmektedir.

Hacı Bektaş Horasan'dan Anadolu'ya göç ettikten sonra Suluca Karacahöyük'te otuz altı sene Tasavvufî İslâm inancı ile meşgul oldu. Bu süre zarfında aralarında Cemal Seyyid, Saru İsmail, Kolu Açık Hacım Sultan, Baba Resul, Pir Ebi Sultan, Receb Seydi, Sultan Bahaeddin, Yahya Paşa, Barak Baba, Ali Baba, Saru Kadı, Atlas-pûş Sultan, Dust-ı Hudâ, Hızır Sâmit gibi meşhurların da bulunduğu tam otuz altı bin derviş yetiştirdi. Ölümünün yaklaştığını hisseder hissetmez her birini bir uç bölgeye yolladı. Bunların bazılarının özelliklerini Velâyet-Nâme anlatmaktadır.

Hacı Bektaşî Veli, ilk eğitimini Ahmet Yesevi'nin halifelerinden Lokman Parende'den aldı. Kuran'ın itikadi ilmine vâkıf oldu. Horasanda Eğitimini tamamladıktan sonra, Anadolu diyarındaki erleri uyandırmak için Anadolu'ya geldi. Öz Türkçe konuşarak düşüncelerini ve öğretilerini anlattı. Bu sırada Anadolu'da dini, iktisadi, sosyal bir teşkilat olan "Ahilik" ile yakın çalışmalarda bulundu. Yetiştirdiği talebeler ve "Ahilik" teşkilatları ile birlikte Moğol istilasına karşı koydular. Osmanlı Devleti'nin kısa sürede kurulması ve büyümesinde büyük rol oynadılar. İslam dininin tanınmasında etkili oldular. Velâyet-nâme-i Hacı Bektâş Velî adlı eser, Hacı Bektâş Velî'nin sık sık Kırşehir ziyaretlerini ve Ahi Evran'la yaptığı sohbetleri anlatmaktadır.

23 yaşındayken Kayı Boyu'nun yönetimini üstlenen Osman Gazi'ye, Hacı Bektaş Velî'nin kılıç kuşatıp Elif-i Tac giydirdiği söylenmektedir.

Osmanlı Sultanları ve halk tarafından sevildi ve hürmet gördü. Osmanlı Ordusunda yeniçeriler Bektaşîlik kurallarına göre yetiştirilirdi. Bu nedenle Yeniçerilere tarihte Hacı Bektâş Velî çocukları

da denirdi. Ocağın banisi Hacı Bektâş Velî olarak kabul edilir, seferlere giderken yanlarında daima Bektaşî dede ve babaları eşlik ederdi. Bugün Balkanların her köşesine Bektaşiliği yeniçeriler taşımıştır.

Anadolu'da Kapadokya yöresinde Hristiyanlık okullarında on binlerce papaz yetişiyordu. Hoşgörüyeye dayalı ilmi düşünceleri ile kısa zamanda Hristiyanlığın merkezi Kapadokya'da geniş halk kitlelerine ulaşarak İslamlaştırmayı başarmıştır. Moğolların İslam'ı kabul etmeleri için çalışmalar yapmıştır. Anadolu toprakları feth edilmeden önce, Dervişler gönülleri feth etmişlerdir.

Hacı Bektaş Veli, farklı kimlik, inanç, statü ve fikirlerin kabul edeceği şekilde, bu farklılıkların ortak noktalarını göz önüne alarak, açık görüşlerle, inancını ifade etmiştir. Ehlibeyt ve on iki imamın İslami görüşlerini anlatmıştır. Bu inanç Arabistan'da baskı görünce Orta Asya'ya taşınmış. Alp Erenlerle Anadolu'ya gelmiştir. Bu gün Hacı Bektaş Veli'nin düşünceleri Akademinin dışında değil, içinde tutulmalıdır...

Peygamberimiz hayatta iken, Ehlibeyt kendi arasında istişarede bulunarak, kapalı ortamda bir dünya görüşü oluşturmuşlardır. Bu görüşler 12 imamlarla devam etmiştir. 12 imamlar ilim ve felsefe sahibidir. Bunlar ancak Horasanda yaşama imkânı buluyor. Sonuçta Ahmet Yeseviler ve Hacı Bektaş Veliler meydana geliyor. Tamamının fikri Hz. Muhammed'e intikal etmektedir. Yüksek medeniyet ilkeleri taşımaktadır.

Toplum içinde çeşitli kimlikler ve inançlar vardır. Bunların hepsini hak olarak görmemiz gerekmektedir.. İnanç evrensel insan hakları ile uyumlu olmalıdır. Evrensel her zaman her yerde geçerli olmalıdır. Kadın erkek eşitliği ve 72 milleti bir görmeyen insan değildir. Hacı Bektaş Veli'nin bu söylemleri köylerde söyleniyor ve gerçekleşiyor. Bu söylemler inanmanın kuralı kabul ediliyor. 21 yüzyılda milletler arası modern kurumlarda konuşulan meseleler. 13. Yüz yılda çok açık ve net olarak tüm insanların dikkatini çekecek şekilde ortaya konuyor. "72 milleti bir görmeyen insan değildir." Deniyor. İddialı söylem bugün bile bunu kabullenemiyoruz. İnsanı tarif etmiş oluyor. Demokrasiyi tarif etmiş oluyor.

Hünkâr Hacı Bektaş Veli, Batı Dünyası'nda yetişen biri olsaydı, şehirlerin en ünlü meydanlarına heykellerini dikerlerdi. Batı Dünyası Fikir ve Bilim Adamlarına çok önem verir. Siyasetçilerden çok daha kıymetlidirler. Okullarda, Üniversitelerde hep onların resim ve heykelleri vardır.

Sevgi, muhabbet kaynar yanan ocağımızda!
Bülbüller aşka gelir, gül açar bağımızda,
Hırslar, kinler yok olur, aşkla meydanımızda,
Aslanlarla ceylanlar dosttur kucağımızda..,

Hararet nardadır, sac da değildir.
Keramet baştadır, taç da değildir.
Her ne arar isen özünde ara!
Kudüs'te, Mekke'de, Hac da değildir.

Kadın, erkek sorulmaz muhabbetin dilinde.
Hakkın yarattıkları hepsi yerli yerinde.
Bizim nazarımızda kadın, erkek farkı yok.
Eksiklik ve noksanlık senin görüşlerinde...

Hacı Bektaş Veli'ye göre iman, kalpten gelen samimi bir kabulle başlamakta, akabende davranış olarak kendini göstermektedir. Sonuç akıl ile korunmaktadır. Akıl Allah'ın bize verdiği en büyük nimettir. Yaradılışın inceliklerini düşünür tefekkür eder ve anlamaya çalışırız. Akıl iman birlikteliği sonucunda ahlak ve edep ten oluşan bir hayat tarzı ortaya çıkar. İnsanların birbirinden memnun olduğu, sevdiği, saygı duyduğu yaşantı şeklidir. El ele el hakka, tarik-i müstakim (doğru yol), güruhu naci (temiz insan topluluğu) prensipleri ve yaratılmışı severiz yaratandan ötürü düşüncesinin uygulamasıdır.

Hacı Bektaş Veli Horasan Okulu'ndan aldığı "Dört Kapı" anlayışına, her kapıda makam düzenlemesi yaparak "Dört Kapı Kırk Makam"dan oluşan inanç altyapısı kurmuştur.

Şeriat kapısı: ilim öğrenmek, ibadet etmek, harandan uzak durmak, ailesine ve çevresine faydalı olmak. Bedeni ve çevresini temiz tutmaktır.

Tarikat kapısı: geçmişte yaptığı bütün günahlardan tövbe etmek, arınmaktır. İçi ve dışını temizleyerek manevi bir huzura ermektir. Haksızlıktan ve kul hakkı yemekten korkmaktır. Yolu barış, dostluk, kardeşlik yoludur. İçinde kin, kibir, kıskançlık, ikincilik gibi huyları olanlar bu yola giremezler.

Marifet kapısı: İlahi aşkın dervişin gönlünde tuttuğu, ilahi tekâmül aşamasıdır. Hacı Bektaş Veli Marifet hakkı kendi özünde bulmaktır. Demektedir. Marifet ehli hangi işe yönelirse yönelsin o alanda başarılı olur. Âlim olur, Edepli, bencillik, kin ve garezden tamamen arınmıştır. Hayâ ve cömertlik sahibidir. Nefsini bilen rabbini bilir. Hükmünü icra eder. Akıl ve irade sahibidir.

Hakikat kapısı: Talibin yaratana kendi özünde bulma makamıdır. Bütün sebepler ortadan kalkar. Kimsenin ayıbını görmez. Elinden gelen iyiliği karşılık beklemeden Allah için yapar. Bütün yaratılmışı Allah için sever. İnsanları tasnife tabi tutmaz. Yaratana birlik halinde görür, bunun farkında olur. Bunu isteyenlere rehberlik eder. İnsanlar yaratıcının mucizesidir.

Hacı Bektaş Veli'nin sistematik ve örgütlü olarak yetiştirdiği öğrenciler batıya yayılır. Bacıyanı Rum, Abdalanı Rum, Gaziyanı Rum teşkilatlarıyla, güçlü olmayı birlik içinde sağlarlar. Batı Türkistan'dan başlayıp Orta Avrupa'ya kadar uzanan tasavvuf erenlerinin oluşturduğu, yüksek medeniyet ilkeleri taşıyan bir kültür koridoru oluşturulur. İnsanların kardeş olarak yaşaması için "Gelin canlar bir olalım" "Bir olalım, iri olalım, diri olalım." Düşünceleri ile gönüllere taht kurarlar. Toplumun bilim, ahlak, demokrasi ve ekonomik olarak gelişimini sağlarlar.

Oturduğun yeri pak et
Kazandığın lokmayı hak et

Ayağa kalkarsan hizmet amacıyla kalk
Eğer konuşacaksan hikmet ile konuş.

Ve oturacağın zaman saygı ile otur.

Hacı Bektaş Veli'nin Demokrasi anlayışını anlatan sözleri:

- Devletli (devlet adamı) odur ki, cehli (cehaleti) sile, gafletten uyanıp kendini bile!
- Düşmanınız dahi olsa, karşınızdakinin de insan olduğunu unutmayın!
- Karışışınızdakinin iyi olması yetmez, sizin de iyi olmanız gerekir.
- Nefsinize ağır gelen şeyi başkalarına yapmayın!
- İncinsen de incitme!
- Adalet, her işte Hakk'ı bilmektir.
- Bizim yolumuz, ilim, irfan ve insanlık sevgisi üzerine kurulmuştur.

Hacı Bektaş Veli'nin Bilim hakkındaki ışıktutan veciz sözleri:

- Bu dünyadaki en büyük servet ilimdir.
- İlim, hakikate giden yolu aydınlatan ışıktır!
- İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır.
- Kadınlarını okutmayan bir toplum, sürünmeye ve yok olmaya mahkûmdur.
- Âlimlere ve kendini bilenlere alçak gönüllülük yaraşır.

Hacı Bektaş Veli'nin Ekonomik olarak gelişmek ve çalışma hakkındaki sözleri:

- En büyük keramet çalışmak ve başarmaktır.
- Çalışan bir insan kötülük düşünmez.
- Çalışmadan geçinenler bizden değildir.
- Oturduğun yeri pak et, yediğin lokmayı hak et.
- Eline, (iline) beline, (toprağına) diline (lisanına) sahip ol!

Ahlak insanın süsüdür, güzel gösterir. Dayanışma sağlar. Hacı Bektaş Veli'nin Bu konudaki veciz sözleri:

- Kendini bilmeyen Hakk'ı da bilmez.
- Allah ile gönül arasında perde yoktur!
- Okunacak en büyük kitap insandır!
- Her ne arar isen özünde (kendinde) ara!
- İyiler iyidir! İyilerin dili, dini, rengi, cinsiyeti sorulmaz.
- İnsanın kemali, ahlakının güzelliğidir.
- Dil yarası mızrak yarasından beterdir!
- Marifet ehlinin ilk makamı edepli olmaktır.
- Arifler, hem arıdır, hem arıtıcı.
- Başkalarının kusurlarını aramayı bırakın da kendi kusurlarınızı görmeye bakın!

Hacı Bektaş Veli önce iç dünyanın temizlenmesini söyler. Bunu içi pis ağzı kapalı bir şişe örneğini verir. Dışını istediğin kadar yıka içi pistir. İç dünyası temiz olanın dış dünyası da temizdir. Kalp temizliğine çok önem verir.

Madde karanlığı akıl ışığı ile aydınlanır.
Cehalet karanlığı bilgi ışığı ile aydınlanır.
Nefis karanlığı erdem ışığı ile aydınlanır
Her işi aşkla yapmak gerekir.

Sevgi saygılarımla
Yaşar Tükek
Sosyal Araştırmacı